

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

DISLOCIRANI STUDIJ U SLAVONSKOM BRODU

BRANKA MARIĆ

RAZVOJ JEZIČNIH DJELATNOSTI KOD

DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

DIPLOMSKI RAD

Slavonski Brod, 2015.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Izvanredni sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

**RAZVOJ JEZIČNIH DJELATNOSTI KOD
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Javni govor

Mentor: doc. dr. sc. Emini Berbić Kolar

Studentica: Branka Marić

Matični broj: 302

Slavonski Brod, rujan, 2015.

ZAHVALA

Zahvaljujem mentorici doc. dr. sc. Emimi Berbić Kolar na suradnji, pomoći i strpljenju tijekom izrade diplomskog rada. Hvala mojoj obitelji koja mi je bila podrška svih ovih godina, ravnateljici vrtića „Lira“ i kolegicama istog vrtića.

SAŽETAK

Za dijete je važno da do polaska u školu usvoji sve jezične djelatnosti: slušanje, govor, čitanje i pisanje. Jezične djelatnosti lakše se savladavaju kroz igru i slobodno izražavanje verbalnom i neverbalnom komunikacijom. Kroz igru dijete ulazi u interakciju s odraslima koji mu pružaju sigurnost, toplinu, prihvaćenost i ljubav. Djeca predškolske dobi imaju različitu dužinu koncentracije slušanja koja ovisi o dobi djeteta i o zanimljivosti sadržaja. Slušanje je sposobnost koja se može razvijati. Da bi djeca razumjela sugovornika trebaju poznavati materinji jezik. Bitno je uspostaviti i ostvariti jezičnu komunikaciju. Prvi djetetov izričaj šaranja je način pisanja i razvoja fine motorike šake. Kroz igru treba ciljano razvijati pisanje i čitanje. Cilj je da dijete što jednostavnije kroz zabavu i igru savlada sve jezične djelatnosti, bez prisile. Odrasli trebaju osigurati djetetu uživanje u igri, kretanju, izgovaranju riječi, sporazumijevanju, slušanju i komunikaciji kroz osmišljene aktivnosti koje će pobuditi sva dječja osjetila i razvijati maštu.

Provela sam projekt sa ciljem da pobudim kod djece ljubav prema slikovnici, za slušanjem i razgovaranjem o pročitanim slikovnicama. Rezultati moga projekta pokazuju da je svakodnevnim čitanjem slikovnica moguće potaknuti kod djece sve jezične djelatnosti.

Ključne riječi: jezične djelatnosti, dijete, igra, slušanje, čitanje, pisanje, govor.

SUMMARY

It is important for a child to adopt all language skills: listening, speaking, reading and writing before going to school. Language skills are easily controlled through the game and the free expression of verbal and non-verbal communication. Throughout the game the child interacts with adults who provide him with security, warmth, acceptance and love. Preschool children have different length listening concentration which depends on the age of the child and the content. Listening is an ability that can be developed. In order for children to understand the other person they should be familiar with native language. It is important to establish and achieve linguistic communication. The first child's expression by scribbling is the way of writing and the development of fine hand movements. Developing of writing and reading should be done by playing games.

The goal is that the child, simply by having fun and playing, overcomes all linguistic activity, without coercion. Adults should ensure that children enjoy the game, movement, pronunciation of words, understanding, listening and communicating through meaningful activities that will arouse all the senses and develop children's imagination.

The aim of my project was to arouse in children a love for picture books, for listening and talking about picture books. Results of my project show that daily reading of picture books can improve children's language skills.

Keywords: language skills, child, playing, listening, reading, writing, speaking.

SADRŽAJ

SAŽETAK	I
SUMMARY	I
UVOD	II
1. JEZIČNE DJELATNOSTI	3
2. SLUŠANJE	4
2.1 Brojalice.....	5
3. GOVOR	7
3.1 Razlika između jezika i govora.....	10
3.2 Razvoj govora kod djece predškolske dobi.....	12
3.3 Poticaj govorne kompetencije kod djece predškolske dobi... ..	13
4. ČITANJE	14
4.1 Predčitalačke vještine.....	15
4.2 Spremnost djece za učenje čitanja.....	16
4.3 Čitanje prije škole.....	17
5. PISANJE	18
5.1 Poticanje grafomotoričkih vještina.....	18
5.2 Tehnike pisanja.....	18
6. PROJEKT „SLIKOPRIČA“	26
7. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28

UVOD

Ovu temu odabrala sam iz razloga jer sam tijekom studiranja uvidjela kako je govorno izražavanje i sposobnost sporazumijevanja preduvjet za uspješan razvoj svakog pojedinca.

Novija psihološka istraživanja jezičnih djelatnosti pokazuju da je za pravilan razvoj čitanja, pisanja, slušanja i govorenja nužna priprema, koja započinje prije djetetovog rođenja i ovisi o tome kako odrasli okružuju dijete govornim i pisanim sadržajima i kako ga privikavaju na njegovo razumijevanje i korištenje.

Razvijenost jezičnih djelatnosti ovisi o kvaliteti okruženja koje djetetu nudi primjere korištenja pisanog jezika te može biti jasan znak hoće li dijete imati teškoća u čitanju u školi, pa i u odrasloj dobi, pisanja koje počinje šaranjem i držanjem olovke u ruci, slušanjem glazbe, šuškalica, priče, glasanja životinja i govorom. Sve se veća pozornost pridaje pravilnom razvoju prije škole i zastupljenosti u predškolskim programima rada, u obitelji i vrtiću.

Na pravilan razvoj jezičnih djelatnosti utječe kvalitetno i pisanim sadržajima bogato dječje okruženje, ali i poučavanje koje će olakšati i glasovno osvješčivanje i primjenu abecednog načela.

Brigu o razvoju jezičnih djelatnosti treba započeti od rođenja, a najkasnije od djetetove treće godine. To ne smije biti mehaničko podučavanje već treba proizlaziti iz svakodnevnih dječjih aktivnosti i igre, komunikacije i razumijevanja odraslih.

Dijete živi u ozračju u kojem sve primjećuje i pokušava sve oponašati. Tako će oponašati roditelje dok čitaju, pišu, slušaju i govore također i odgojitelje pa će okrenuti knjigu naopako i uočiti će kada razgovaraju o onome što su pročitali i na taj način će naučiti poštovati knjige i slikovnice.

Dijete će puno lakše i brže razumjeti važnost i smisao čitanja i pisanja ako su okružena odraslima koji redovito čitaju i služe se tiskanim materijalom, ako u svojoj vrtićkoj grupi imaju kutić za čitanje i pisanje te raznoliki spektar slikovnica i knjiga.

Od roditelja se očekuje da budu dobro informirani o svemu što društvo pruža u pogledu djetetove skrbi, odgoja i obrazovanja i da je u stanju odabrati ono što najbolje odgovara potrebama djeteta. Roditelj treba razvijati partnerstvo s onima koji izvan obitelji skrbe o njegovu djetetu. Cilj takve suradnje je za dobrobit djeteta.

1. JEZIČNE DJELATNOSTI

U jezičnu komunikaciju dijete ulazi slušanjem i oponašanjem odraslih govornika. Faza razvojnog puta i smislenog progovaranja uključuje proces ponavljanja i razumijevanja. Nakon predškolske dobi u školskoj se razvijaju složene jezične aktivnosti čitanje i pisanje. Usvajanje jezika u ranojezičnoj fazi i učenje jezika u institucijama odgojno-obrazovnoga sustava temelji se na poticanju četiri osnovne jezične djelatnosti: slušanje, govorenje, čitanje i pisanje. To su različite lingvističko, psihološko i socijološko uvjetovano aktivnosti čije sustavno provođenje olakšava usvajanje jezičnih sadržaja. Slušanje, razumijevanje, govorenje, čitanje, pisanje, prevođenje prati djetetov jezični razvoj i utječe na razvoj komunikacijskih sposobnosti te izgrađuje jezičnu kompetenciju budućih govornika hrvatskog jezika. Prevođenje je najsloženija vještina i javlja se pred kraj usvajanja jezičnih djelatnosti.

Komunikacijske jezične djelatnosti su aktivnosti slušanja, govorenja, čitanja ili pisanja koje uspješno prenose poruku od govornika do slušatelja. Psiholingvističke jezične djelatnosti se odnose na uvažavanje razvojne dobi, kognitivnih mogućnosti i individualnih osobina ličnosti pojedinca u komunikacijskom procesu, a sociolingvističke povezivanje uz situaciju, okolinu, kontekst i društveno okruženje. Lingvodidaktičke jezične djelatnosti realiziraju se u izobrazbenim institucijama (školama, vrtićima, igraonicama) kao organizirani metodički pristupi zbog učinkovitijeg razvoja komunikacijske kompetencije.

Da bi se čovjek sporazumijevao mora slušati, govoriti, razumjeti nakon toga čitati i pisati te je potrebno razvijati te sposobnosti koje će poticati i poboljšavati te djelatnosti. Neke od tih jezičnih djelatnosti (slušanje i govorenje) su urođene i usvajanje se događa spontano ako ne postoje oštećenja govornog i slušnog organa ili mentalnih oštećenja te bi ih mogli nazvati sposobnostima. Čitanje i pisanje treba poticati i vježbati kako bi se razvili i više bi ih mogli nazvati vještinama. Teško je razgraničiti vještine i sposobnosti kod jezičnih djelatnosti jer se međusobno prožimaju i preklapaju. Netko može biti dobar govornik jer ima urođenu sposobnost govora, a ne mora biti sposoban pisati jer nije savladao osnovne vještine (Pavličević-Franić,2005).

Djeca jezik usvajaju lako, s ugodom i bez napora njih samih i njima bliskih osoba. Roditelji potiču razvoj slušanja, razumijevanje jezika i govornu produkciju ulazeći u česte i duge interakcije sa svojom bebom. Tijek razvoja jezika i govora vrlo je snažan pokazatelj ukupnog djetetovog razvoja, mogu ga narušiti različiti rizični faktori kao prijevremeno rođenje, niska porođajna težina, oštećenje sluha, moždana krvarenja, zanemarivanje djeteta,

zlostavljanje te niz drugih stanja, što se pokazuje rizičnim za primjeren jezično-govorni razvoj. Govorna komunikacija ima neprocenjivu ulogu u odgoju, obrazovanju i kasnije u profesionalnom životu (Andrešić prema Mesec, 2010: 9-10).

2. SLUŠANJE

„Slušanje je vrsta receptivne čovjekove sposobnosti (sposobnosti primanja) koja omogućuje usvajanje fonetsko-fonološkoga sustava nekoga jezika, dakle usvajanje fonema, prozodema i intonema“ (Pavličević-Franić,2005: 92).

Dijete svoj jezični razvoj započinje aktivnostima slušanja i tako usvaja glasovni suatav, naglasni sustav i ritmičko-melodijski sustav. Slušanje je prva jezična djelatnost u nizu koja se kasnije razvija u govor, čitanje i pisanje. Da bi dijete moglo spontano slušati i čuti potrebno je da ima neoštećene slušne organe.

U govorni sluh ubrajamo: fizički sluh, fonemski sluh i melodijski sluh. Fizički sluh je urođena sposobnost pri rođenju i odnosi se na glasnost osoba koje nemaju slušnih poteškoća. Fonemski sluh je proizvodnja i razlikovanje glasova koju djeca urednoga slušnoga razvoja usvajaju bez problema i proizvode glasove svoga materinskog jezika. Fonemski sluh nije kod svih ljudi jednaka sposobnost jer neki ljudi nisu u stanju čuti pojedine glasove pa ih ne mogu ni ispravno izgovoriti. Melodijski sluh je usvajanje i razlikovanje intonacija, a određuje ga ritam govora, tempo govora, intenzitet naglašavanja, uzlaznost ili silaznost tonova. Intonacijska obilježja jezika i sposobnost usvajanja bitan su element učenja materinskoga jezika i ostalih jezičnih idioma. Slušanje je neophodna jezična djelatnost koja predhodi uspješnome razvoju govora i uspješnoj komunikaciji (Pavličević-Franić,2005).

„Djeca imaju poseban osjećaj za ritam i melodiju jezika, što im omogućava različite jezične igre: sparivanje riječi po ritmu, kontrastu, rimi – pri čemu se vode fonetskom strukturom riječi, a ne njegovim značenjem“ (Starč i sur., 2004: 29).

U hrvatskome obrazovnom sustavu malo se posvećuje pozornosti razvoju i poticanju slušanja, a to je sposobnost koja se može razviti u svakodnevnoj slušnoj komunikaciji kroz brojalice, pitalice, brzalice.

2.1 Brojalice

Brojalice su glazbenogovorni oblik komunikacije koji kod djeteta izaziva emocije, a mogu se prepoznati po izrazu usta, očiju, neverbalnog dijela komunikacije. Dijete može izraziti čuđenje, strah, sreću i pokazuje veliku potrebu za glazbenim govorom. Prvi susret djeteta s brojalicom se može dogoditi u roditeljskom okruženju, ali i u vrtićkom okruženju

gdje odgojitelj svojom domišljatošću može potaknuti dijete na igru, slobodu izražavanja, slušanja, pjevanja. Može se potaknuti socijalizacija, samoaktivnost, kreativnost, stvaralačke sposobnosti pri čemu jedna brojčica može biti uzor ili poticaj. Brojčica može biti uvod u različite sadržaje, oblike igre i ima vrlo značajnu odgojnu težinu (Jurišić, Sam Palmić, 2002).

„Čemu služi brojčica? Za prebrojavanje. Tko koga prebrojava? Djeca djecu odnosno jedan, koji broji rukom i zvukom, prebrojava ostale. Što rade ostali? Pozorno slušaju. Zašto? Da ih ne bi onaj tko vodi igru prevario, preskočio ili pogrešno izbrojio i prerano izbacio iz igre. Dakle aktivno slušanje u toj igri je zakon kojemu se svi moraju pokoravati, inače su „izigrani“. Aktivno je slušanje i govor verbotonalni zakon, tj. osnovni uvjet. Što rade djeca kada brojanje završi? Nastavljaju prostornu igru“ (Šmit, 2001:54).

3. GOVOR

„Govorenje je vrsta proizvodne (produktivne) jezične djelatnosti kojom se leksičkim, gramatičkim, fonološkim i prozodijskim sredstvima nekoga jezika prenosi usmena poruka u procesu jezičnoga sporazumijevanja“ (Pavličević-Franić, 2005: 94).

„Govor se počinje razvijati i prije nego što se dijete rodi. Prije nego što progovore svoju prvu riječ mala djeca komuniciraju pomoću izraza svojih lica, pokreta tijela, gukanja i plača. Kad malo dijete nauči uspješno komunicirati sa svojim roditeljima i odgojiteljima, počinje shvaćati pokretačku stranu govora“ (Stokes Szaton, 2005: 71).

Razumijevanje govora predhodi govorenju, može se dogoditi i obratno kad dijete rabi izraze koje ne razumije. Govor je osnovna djelatnost uspostavljanja i ostvarivanja jezične komunikacije, lakša i brža nego djelatnost pisanja. Dijete sluša i oponaša odrasle govornike i postupno se počinje govorno izražavati. Potrebna su barem dva sudionika koji imaju ulogu slušatelja i govornika tijekom komunikacije da bi došlo do govornog sporazumijevanja. Govorni čin je osnovna jedinica govorenja, a obuhvaća: sadržaj govorenja, izraz govorenja, značenje govora, namjeru govornika i kontekst govora.

Funkcija govornoga čina je ostvarenje govora kao usmene jezične djelatnosti između barem dva sugovornika.

Prema ulozi razlikujemo kontaktne govorne činove kao pozdravljanje, predstavljanje, čestitanje, direktne govorne činove kao zamolba, prijedlog, zapovijed, ekspresivne govorne činove kao izražavanje emocija tuge, radosti, referencijalne govorne činove kao prikaz, izjava, objašnjenje.

Prema kriterijima odnosa sugovornika razlikujemo svijest sugovornika kao razmjena stavova i mišljenja, ponašanje sugovornika kao savjet, zahtjev, upozorenje, oslobađanje napetosti među sugovornicima kao isprika, zahvala, izražavanje sućuti.

Razlikujemo tri oblika govornih činova: dijalog, monolog i polilog. Dijalog je komunikacija između dvoje ljudi gdje se razgovor izmjenjuje između govornika i slušatelja, može biti službeni ili privatni razgovor, javni ili osobni razgovor, unutarnji razgovor, jednostrani ili dvostrani razgovor. Najpoznatiji razgovori su: svakodnevni, rekreativni, poslovni, intervju, razgovorne igre. Monolog je govor jedne osobe prema sebi ili drugima bez

umanjivanja sugovornika u komunikaciji može izražavati opisivanje, pripovijedanje, raspravljanje, tumačenje. Polilog je komunikacija između više ljudi i sličan je dijalogu po strukturi izražavanja.

Govor se usvaja od najranije dječje dobi i temelji se na sposobnosti proizvodnje govorno-čujnih elemenata. Urođena je sposobnost ako ne postoje oštećenja govornog organa ili mentalnog razvoja. Govor prerasta u jezičnu djelatnost kada se nauči isti kod, pravila i norme jezika, ali im predhodi sposobnost slušanja. Bitno je svakodnevno provoditi govorne vježbe kojima se potiču govorne vještine (gramatičke vježbe, pravogovorne vježbe, leksičke vježbe, stilsko-kompozicijske vježbe). Djecu treba uvesti u ranoj dobi da usvajaju jezik pripremnim vježbama kroz kontaktno govorenje u svakodnevnim stvarnim situacijama kao što su pozdravljanje, postavljanje pitanja, zahvaljivanje, čestitanje. Kasnije slijede direktni govorni oblici – zamolba, savjet, ekspresivno izražavanje – osjećaja, doživljaja i na kraju vježbe objektivnoga govornoga izražavanja. Vježbe možemo podijeliti na ponavljачke i stvaralačke. Svrha vježbi je razvoj govornih sposobnosti, vještina, znanja i stvaranje kompetentnih govornika hrvatskoga jezika (Pavličević-Franić,2005).

3.1 Razlika između jezika i govora

„Jezik i govor predstavljaju dva vida jezične djelatnosti (jezik kao sustav znakova s točno određenim ustrojem te govor kao njegovo zvučno ostvarenje). Iako se oni međusobno isprepliću i upotpunjavaju, postoji jasno razlikovanje, koje postaje tim važnije govorimo li o primijenjenoj psiholingvistici. Tako se, na primjer, razlikovanje govora i jezika ostvaruje u konceptualnom shvaćanju i uporabi izraza govorna percepcija ili zamjedba, ili obrada jezičnih podataka“ (Kovačević, ur. Ljubešić, 1997: 32).

Govor je medij jezične komunikacije. On je optimalna, zvučna, ljudska komunikacija oblikovana ritmom rečenica, riječi i slogova. Ostvaruje se putem jezika, a jezik je osnovno sredstvo za sporazumijevanje među djecom i ljudima. Jezik je sustav znakova koje ljudi upotrebljavaju u jezičnoj djelatnosti.

Jezik je sustav simbola koji je napravio čovjek i predstavlja temelj civilizacije. To je možda najkompleksniji sustav kojim se služi ljudsko biće rabeći vlastite kapacitete. Mogućnost predodžbe i usvajanja simbola sastavni je dio dječjeg sustava razmišljanja, no jezik je dogovoreni sustav simbola izvan dječjeg svijeta, sustav koji koriste ljudi iz njegove okoline, a dijete treba poučiti (Vodopija, 2006).

Jezik je glavni način komuniciranja i najvažnija vještina koju će dijete naučiti. Jezik je bogat, složen i prilagodljiv sustav. On predstavlja način na koji se mi, ljudi, socijaliziramo i učimo. Jezik osim djetetovog rječnika uključuje i glasove kojima se služi za pravilan izgovor, značenja riječi koje koristi, kako slaže te riječi u razumljive rečenice i načine na koje koristi jezik u odnosu na njegovu namjeru i svrhu. Jezik je djetetova primarna spona s roditeljima i drugim ljudima, njegov put u obitelj i kulturalni život, način samoizražavanja i sredstvo zadovoljavanja njegovih potreba koje uči kroz igru. On prožima sve aspekte njegova iskustva, kroz njega dijete izražava sebe i vodi brigu o svojim potrebama. Djetetove riječi upućuju na njegove misli i osjećaje te ga se pomoću jezika može usmjeravati, utjecati na njega te prenositi mu životne vrijednosti (Apel, Masterson, 2004).

Jezik se odnosi na onaj dio čovjekove jezične djelatnosti kojom on stvara znakove i oblikuje ih u jezični sustav. Kada se govori o govoru, onda se predmet o kome se govori odnosi na glasovna, izgovorna i prozodijska obilježja u jezičnom ostvarenju (Kovačević, ur. Ljubešić, 1997).

Jezik je medij kojim okolina utječe na biće u razvoju. Dijete neprekidno prima verbalne obavijesti iz svoje okoline izgrađujući pritom odnos prema njoj i samome sebi, što sve utječe na njegovu spoznaju. Osobitost jezika je i u tome da čuva i prenosi društveno povijesno naslijeđe pojedinog naroda, kulture i čovječanstva, a da bi se tom osobinom koristio pojedinac potrebno je poznavati jezik. Dobra jezična razvijenost nužna je pretpostavka verbalnog učenja. Samo usvajanje jezika kao znakovnog sustava ne može se svesti samo na kognitivni proces ili razvoj. On se najprije odvija u komunikaciji između djeteta i okoline, ponajprije majke, i to već u prenatalnom životu djeteta, a kasnije se nastavlja kroz odgojno-obrazovne institucije. Sluh još nerođenog djeteta dovoljno je zreo da može zamjećivati ritam i melodiju majčinog govora.

„Jezik koji dojenče sluša i u koji urasta tijekom zdrave komunikacije s okolinom aktivira u djeteta različita područja psihičkog razvoja: pažnju, perceptivne procese, pamćenje, mišljenje, motoriku, osjećaje, društvenost. Svi oni pridonose usvajanju jezika, a mogu biti i izvori zastoja i teškoća u usvajanju jezika“ (Ljubešić, 1997: 29).

U prvoj godini života komunikacija koja se ostvaruje između djeteta i odraslih samo je za dijete neverbalna, dok je za odrasle istodobno i verbalna i neverbalna. Dijete otkriva jezik na način da prvo počinje razlikovati intonaciju i ritam. Pred kraj prve godine dijete pokazuje iznenađujuću sposobnost razumijevanja situacije i glasovnog aspekta govorne komunikacije.

Tako razlikuju situacijski žargon i mogu ga glasovno oponašati. Prema intonaciji razlikovat će molbu od naredbe, zabranu od sugestije i to znatno prije nego sam sadržaj poruke čak po gestama lica. To mu je za prvu komunikaciju i dovoljno, jer sadržaj poruke razabire ovisno o situaciji i samom kontekstu. Djetetovo razumijevanje situacije, osobito u ljudskoj interakciji omogućuje pojavu jezika u razvoju djeteta. Dijete ovladava jezikom jer ima sposobnost osmišljavanja i razumijevanja situacija koje uključuju ljudsku interakciju (Ljubešić, 1997).

Istraživanja su pokazala da se artikulacija i fonološki sistem jezika uče u periodu od rođenja do sedme godine života, a nakon ovog razdoblja dolazi do automatizacije glasovnih navika. Ovaj period je najpogodniji da djeca usvoje intonaciju i glasovnu strukturu jezika (Selimović, Karić, 2011).

„Učenje materinskog govora i uvjeti u kojima se on uči stvaraju određeni sustav pojedinca koji se uklapaju u širi sustav - dijalekt, jezik. Naučeni jezični sustav omogućuje primanje i odašiljanje govora - razumijevanje tuđega i razumljivost vlastitog govora“ (Vuletić, 1987, 9).

„Govor je optimalna zvučna ljudska komunikacija oblikovana ritmom rečenica, riječi i slogova. Očigledno, govor je komunikacija i u njoj se razmjenjuje sve što nosi obavijesti (informacije): misli, činjenice, htijenja, maštanja i kreacije; bez obzira je li to sve to istinito ili lažno, moguće ili nemoguće, iskreno ili neiskreno, korisno ili štetno, lijepo ili ružno“ (Škarić, 1987: 16).

Najvažnija funkcija govora je jasno izlaganje vlastitih misli, te slikovito i suvislo pripovijedanje. Iz djetetove sposobnosti da samostalno ispriča priču saznaje se sve o razvoju njegova govora, a može se dosta toga saznati i o njegovom cjelokupnom razvoju kao naprimjer logičnost djetetova mišljenja, bogatstvo njegovih mentalnih predodžbi, kreativnost i ostala obilježja osobnosti. O stupnju razvijenosti logički povezanoga govora ovisi buduća djetetova uspješnost u učenju: njegovi usmeni odgovori, izlaganja i pisanje sastavaka, izjave o nastavnim sadržajima. Smisleni govor predstavlja lanac logički usklađenih rečenica koje zajedno sadrže cjelovitu, dovršenu misao (Tkačenko, 2012).

Govor je optimalan i najučinkovitiji način primanja i prenošenja informacija, usvajanja novih znanja, sredstvo socijalizacije. Njegovu važnost pokazuje činjenica da je danas gotovo nemoguće izdvojiti segment života i djelovanja čovjeka u kojem govor i jezik

nisu bitan aspekt djelovanja i pokretači razvoja. Govor ipak ostaje osnovno sredstvo komunikacije među ljudima.

Govoru je svojstveno da bude lak, primjeren čovjeku i razlogu njegova komuniciranja. Dječji govor se razvija pomoću slijedećih aktivnosti: kada im odrasli čitaju, pjevaju i pričaju, sudjelovanjem u dijalozima s odraslima, samostalnim izražavanjem u raznim monolozima.

Preduvjet za primjeren razvoj djeteta i za njegovo uspješno školovanje je uredno razvijen jezik i govor (Andrešić i sur., 2010).

3.2 Razvoj govora kod djece predškolske dobi

Razvoj dječjeg govora predmetom je promišljanja i proučavanja, što naravno rezultira različitim teorijama. Tako bihevoristi tvrde da je važna djetetova izloženost govornoj okolini gdje odrasli potkrepljuju djetetovo uspješno govorno ponašanje. Nasuprot njih, zagovornici nativističke teorije polaze od činjenice da djeca proizvode i potpuno nove rečenice koje nisu imala prilike čuti u svojoj govornoj okolini. Novija su istraživanja pokazala da se rađamo s govornim predispozicijama, no da socijalne povratne veze imaju znatno veću ulogu nego što se to čini nativistima (Vodopija, 2006).

Govor je viša psihička aktivnost čovjeka koja omogućuje priopćavanje znanja, osjećaja, potreba i mišljenja drugim ljudima pomoću sustava znakova i simbola. Riječi su osnovni simboli u ljudskom govoru, a najvažnija funkcija govora je komunikacija. Govor se razvija sustavno i predvidivim redoslijedom.

Samim rođenjem djeteta donosi na svijet predispozicije za učenje govora, a svako zdravo djeteta ima anatomske i glasovne mogućnosti da nauči glasove bilo kojeg jezika. Te mogućnosti realiziraju se interakcijom djeteta i njegove socijalne okoline, prije svega obiteljskog okruženja (Starc i sur., 2004).

Rani stadij razvoja govora pod dominantnim je utjecajem procesa sazrijevanja i već u najranijim stadijima proizvodnje govora oslikava se utjecaj govornog izražavanja. Roditeljska uloga, kao i uloga odgojitelja tu je nezamjenjiva (Andrešić i sur. 2010).

Govorno-jezični razvoj odvija se kod većine djece slično. Raznolikost u usvajanju jezika je pod utjecajem dječjih stilova, temperamenata i osobnosti i ovo područje ljudskog razvoja zahtjeva fleksibilnost. Drugi čimbenici koji utječu na razvoj dječjeg govora, a neovisni su o djetetu je obiteljsko kulturalno i jezično podrijetlo. Različite kulture određuju

drugačija jezična pravila kojima se treba ovladati, a kulturalne skupine razlikuju se prema tome što je u njima prihvatljivo i uobičajeno za djecu i roditelje. Tako jedna obitelj može smatrati da njihovo dijete treba biti aktivan sudionik u razgovorima i pokazivati interes za knjige, dok druga obitelj stavlja veći naglasak da djeca trebaju više slušati nego govoriti.

Govorno-jezični razvoj je složen, zadržavajući proces u kojemu dijete i roditelji imaju isprepletenu ulogu. Aktivno sudjelovanje roditelja obogaćuje djetetove jezične sposobnosti i stvara trajan i pozitivan utjecaj na njegov život (Apel, Masterson, 2004).

Dijete usvaja govor postupno, pa su tako prvi glasovi koje dijete proizvodi izgovorno nejasni i akustički neodređeni. U glasovnom sustavu svakog jezika postoje glasovi ranog i kasnijeg sazrijevanja pa se prvo pojavljuju glasovi koji su jednostavniji za izgovor, a kasnije složeniji koji zahtijevaju veću potrošnju energije i složenije pokrete govornih organa, posebno jezika, a imaju i složenije akustičke karakteristike. S godinama se izgovor usavršava. Dijete staro pet i pol do šest godina bi trebalo posve ispravno izgovarati sve glasove (Posokhova, 1999).

Da bi govor bio ostvaren, on mora biti upućen nekome i od nekoga prihvaćen i kao takav prepoznat. U usvajanju govora u dječjoj dobi socijalna sprega izuzetno je jaka jer dijete izgovara rečenice i gleda kako će na njih okolina reagirati. Na taj način djeca uče govoriti, govoreći i slušajući. U cijelom predškolskom razdoblju povratna sprega znatno je jača od unutarnje (Velički, 2009).

Za razvoj govora posebno je važan sluh. Istraživanja potvrđuju da dijete u utrobi već može čuti pa je tako pri rođenju sluh već dobro razvijen, ali se i dalje razvija. Posebno je važan napredak u slušnoj osjetljivosti tijekom prve dvije godine. Dojenče vrlo brzo počinje zamjećivati razlike u intenzitetu zvuka, a oko 5. ili 6. mjeseca života osjetljivost na tonove visokih frekvencija je gotovo dobra kao i u odraslih (Starc i sur., 2004).

Tijekom prvih šest godina djetetova života usvaja osnove komunikacije koje će mu trebati cijeli život. Kako njegove jezične vještine jačaju, bolje može izražavati svoje osjećaje, ideje i misli, slijediti svoje interese i talente, sakupljati informacije kako bi donosilo dobre odluke te kako bi razumjelo nove tehnologije i svjetske promjene. Jezik predstavlja most prema skoro svakom aspektu djetetova života.

Razvoj govora teče u nekoliko aspekata:

1. glasovni (fonološki) razvoj,
2. rječnički (značenjski / semantički) razvoj,
3. razvoj gramatike,
4. razvoj znanja o govoru (metalingvistička svijest).

Govorni razvoj može se pratiti preko dva osnovna razdoblja:

1. predverbalno - od rođenja do prve smislene riječi (prema nekima do prve rečenice)
2. verbalno - od prve smislene riječi / rečenice do automatizacije govora (što se događa oko desete godine), i dalje (bogaćenje rječnika, složenije rečenice, kultiviranje govora).

U predverbalnom razvoju stvaraju se važni preduvjeti za kasniji razvoj govora i jezika (Starc i sur., 2004).

Razvoj govora može se podijeliti na četiri faze u pripremnom predverbalnom periodu koji traje od rođenja do 12 mjeseci. Prva faza traje od rođenja do drugog mjeseca, druga faza od drugog do petog mjeseca, treća faza od četvrtog, petog mjeseca do sedmog mjeseca, a četvrta faza otprilike završava kada dijete napuni godinu dana.

3.3 Poticaj govorne kompetencije kod djece predškolske dobi

Čitajući autoricu Velički (2008) smatram da je razgovor s djecom neophodno potreban za zdrav razvoj govora. Današnje obitelji su sve manje i roditelji sve zaposleniji i nemaju dovoljno vremena za razgovor s djecom. U brzom životnom tempu sve je manje vremena za pričanje bajki i priča, a često i za kvalitetno slušanje što nam dijete želi priopćiti. Mediji postaju najboljim prijateljem djetetu. Djeci često nedostaju stvarna i osjetilna iskustva.

Roditelji, odgojitelji i učitelji mogu poticati razvoj govora kod djece tako što će im biti dobri govorni uzori, ostavit će djeci dovoljno prostora za govor, ponudit će im kvalitetne sadržaje, djeci je potrebno ostaviti mjesta tišine, djeca trebaju našu pozornost i strpljivo slušanje.

Djeca provode veći dio dana u dječjim vrtićima, a kasnije u školi i ne možemo odgovornost za govorni razvoj djeteta prebaciti samo na roditelje. Poticanje govornog razvoja djece ne možemo sažeti samo u kratke programe ili vremenski ograničiti aktivnosti. Komunikacija s djecom odvija se svakodnevno.

„Kad govorimo o govornoj kompetenciji djece, gotovo da i neće biti stručnjaka ili praktičara koji se neće složiti s tim da govornu kompetenciju treba poticati, jednako kao i izražavanje i govorno stvaralaštvo. Nažalost, primjeri iz prakse pokazuju da je poticanje upravo te kompetencije uvelike zanemareno. Zajednička druženja, razgovori, čitanje i slušanja priča i stihova, igranje gestovnih i pokretnih igara te jezičnih igara kojima djelujemo i na poticanje govornog stvaralaštva i na prevenciju govornih poremećaja, ukratko stvaranje „prostora za govor“, na koji djeca svakako imaju pravo, jedan je od osnovnih zahtjeva koji se postavlja pred sve koji rade ili žive s djecom. Nedostatak govorne kompetencije nedvojbeno kasnije dovodi do nesigurnosti, koja se može očitovati u plašljivosti ili agresivnosti“ (Peti-Stanić, Velički, 2008: 11).

Autorica Velički (2008) navodi da bi naš suživot u vrtiću i obitelji funkcionirao potrebno je međusobno izgraditi dobru komunikaciju, ali znati izraziti i vlastito mišljenje i govoriti pred skupinom ljudi, te biti kompetentan u postavljanju vlastitih pravila ponašanja. Da bi se sve to ostvarilo potrebno je dio dana posvetiti u zajedništvu i druženju.

Djeci je potrebno omogućiti prostor za govor pazeći da se dijete osjeća prihvaćeno, shvaćeno i voljeno, kako bi se moglo pozitivno razvijati u vidu govora. Pozitivno je da se dijete osjeća slobodno i prihvaćeno u svojoj skupini, te da se može izraziti i sve izreći bez straha da će biti ismijano, neshvaćeno ili uvrijeđeno. Bitno je djeci osigurati priliku da govore i da razgovaraju na standardnom jeziku ili dijalektu, glasno, tiho, ekstrovertirano ili introvertirano.

„Dijete ulazi u govornu praksu – slušajući. Moglo bi se reći da je slušanje prva govorna vježba pa taj način stjecanja govorne kulture ne bi trebalo prepustiti stihijnosti, makar je to pasivni, a ne aktivni način učenja“ (Težak, 1979: 22).

4. ČITANJE

„ Proces čitanja složena je aktivnost primanja informacija u pisanome obliku koja ovisi o nekoliko sposobnosti i vještina što se posebno razvijaju“ (Pavličević-Franić,2005: 97).

„Čitanje je sposobnost i djelatnost dekodiranja (dešifriranja) napisanog teksta. Za to je potrebno da čitač poznaje slova i zna jezik na kojem je tekst napisan. Tko ne poznaje slova, ne može pročitati tekst kao što ga ne može pročitati ni onaj koji ne poznaje jezik teksta. Naime, čitač čak može čitati pojedina slova nepoznatog jezika i sastavljati ih u „riječi“, ali on ne čita ako ne razumije pročitane riječi i rečenice. Čitati na suvremenom hrvatskome jeziku može samo onaj tko poznaje slova hrvatske latinice i tko vlada hrvatskim sustavom (razumije hrvatski jezik)“ (Bežen, 2002: 21).

„Učenje čitanja jest istodobno ovladavanje nizom čitačkih vještina, a to su: razvijanje govora u pisani tekst, uvježbavanje orijentacije u tekstu i upoznavanje s pismom, razvijanje glasovne osjetljivosti, primjena abecednog načela (šifriranje i dešifriranje), razvijanje pisanja (šifriranje) i postizanje glatkog čitanja s razumijevanjem“ (Čudina-Obradović, 2000: 24).

Prije čitanja i abecednog načela treba ovladati predčitalačkim vještinama: razvijanje govora, razvoj glasovne osjetljivosti, raščlamba riječi na glasove, usvajanje pisanih znakova, prijenos govora u pisani tekst, šifriranje i dešifriranje. Proces čitanja se može promatrati kao vještina i sposobnost. Centar za čitanje je smješten u kori velikog mozga ili korteksu gdje se odvija vještina čitanja koju većina govornika savlada. Učenje čitanja započinje početnim čitanjem u 1. razredu OŠ, a najviša razina je glatko čitanje s razumijevanjem. Nekoliko je metoda učenja čitanja kao čitanje na glas pa u sebi, ali bitan je naglasak na razumijevanju teksta. Vještina čitanja razvija se čitanjem što češće.

Čitanje je komunikacijska djelatnost gdje se sporazumijevanjem ostvaruje prijenos obavijesti. Čitanje je monološka govorna djelatnost u kojoj govornik čitač odašilje poruku drugima i sebi. Glasno čitanje slikovnica djeci je pedagoško-metodička djelatnost koja služi kao oblik poučavanja u odgojno-obrazovnom procesu i bitno je obratiti pozornost na sadržaj koji treba biti primjeren dobi djeteta da bi se razvio interes za čitanjem. U vrtićkoj dobi treba razvijati i poticati predčitalačke vještine i što više čitati s djecom i djeci pogotovo kad sami pokažu interes za čitanjem (Pavličević-Franić,2005).

4.1 Predčitalačke vještine

Predčitalačke vještine stječu se postupno od djetetova rođenja, od prvog slušanja majčinog glasa, riječi i intonacije.

Predčitalačke vještine djetetu omogućuju lako i brzo postizanje glatkog čitanja s razumijevanjem. Dijete će steći prirodno čitanje ako se roditelj njemu posveti, ako s njim razgovara, čita mu, upoznava na cilj i važnosti čitanja i pisanja. Na taj način se širi i bogati njegov rječnik i znanje o svijetu oko njega i daje mu priliku da samo aktivno isprobava vještine pričanja, prepričavanja, rukovanja knjigama, olovkama i drugim pisaćim priborom. Ako je takav odnos ostvaren prema djetetu ono će biti dobro pripremljeno za čitanje u školi i brzo će savladati osnovne tehnike čitanja. Predškolsko dijete tako svakodnevno uči usput kroz igru potaknuto znatiželjom. Svaki roditelj može provoditi učenje s djetetom kroz razgovor u šetnji, kupovini, odlasku do vrtića, obavljanju kućnih poslova, odgovarajući na dječja pitanja, razgovarajući s djetetom pri kupanju, oblačenju i pripremanju za spavanje. Zajedničkim čitanjem slikovnica i priča te razgovorom o pročitanom, a svaki je roditelj za to kvalificiran, potiču se predčitalačke vještine (Čudina-Obradović,2002).

4.2 Spremnost djece za učenje čitanja

Autorica Čudina-Obradović (2000) navodi da će dijete biti spremno za učenje čitanja ako svakodnevno budemo čitali pred djecom knjige, novine, potrebno je pokazati im što tamo zanimljivo i korisno piše. Pri čitanju i razgledavanju slikovnica propitivati dijete što je na slikama, da svaku riječ slijedi prstom, što misli o čemu je priča, što će se dogoditi dalje u priči te odgovarati na dječja pitanja. Čitati uvijek u isto vrijeme, 15-20 min. dnevno. Čitati i učiti pjesmice u rimi te potaknuti da ih dijete ponavlja.

Kroz šetnju i upoznavanje okoliša djeca će primjetiti natpise na vratima, uredima, pločama i bit će sretni kada prepoznaju poneko slovo, a mi ćemo im pomoći u iščitavanju. Poticati djetetovo samostalno razgledavanje slikovnica i knjiga, te igranje slovima (slova na karticama, magnetima, kockicama sa slovima). Poticati šaranje, crtanje, pisanje na bijelom i obojenom papiru, flomasterima, bojicama i olovkama. Potrebno je pokazati djetetu kako je pisanje njegovog imena važno i hrabriti ga da stavlja svoj potpis kad želi označiti svoje vlasništvo. Potpis u početku ne mora biti ispravno napisan, ali ga treba prihvatiti kao pravi i postupno poticati da ispravno napiše.

Dopustiti djetetu odlazak u knjižnicu i prepustiti mu samostalan izbor slikovnice i knjige koje će ponijeti kući, pročitati ili pregledati i vratiti nazad. Omogućiti djetetu istraživanje i baratanje materijalom za čitanje i pisanje kroz priče, slikopriče, enciklopedije, audio-priče i knjige, časopise, kataloge. Bitno je razgovarati s djetetom o knjigama i pisanom tekstu u okruženju odgovarati na sva njihova pitanja.

Uvijek je potrebno kroz veselje, ljubav i smijeh zajedno čitati svakodnevno i na taj način ostvariti bliskost i povezanost s djetetom. Igrati se raznih igara koje potiču razmišljanje o slovima.

Svakodnevnim razgovorom s roditeljima, šalama, pričanjem i prepričavanjem dijete stječe govorne vještine, a one su prve predčitačke vještine: razumijevanje smisla rečenice, uočavanje da se rečenica sastoji od riječi, da rečenica nešto znači, nešto govori, da priča ima početak, sredinu i kraj. Sve te vještine će kasnije pomoći da razumije što je pročitao.

Zajedničkim čitanjem i razgledavanjem slikovnica s roditeljima i odgojiteljima dijete će steći predčitačke vještine upoznavanja obilježja teksta: uočiti će kako se drži knjiga, kako rečenice teku s lijeva na desno i odozgo na dolje, uočiti će da rečenice koje izgovara mogu se zapisati i čitanjem ponovo pretvoriti u riječi koje se izgovaraju.

Čitanjem pjesmica u rimi i upozoravanjem na glasove u riječima dijete će uočiti da se riječi sastoje od glasova i da se svaka riječ može rastaviti na glasove i da se glasovi mogu sastaviti u riječ. Ta predčitalačka vještina je glasovna osjetljivost (šifriranje i dešifriranje) to je početak čitanja.

Upozoravanjem djeteta na pisane oznake u okolini dijete će postupno uočavati oblike pojedinih slova i povezanost glasova sa slovima i tako će postupno prepoznavati značenje pojedinih cijelih riječi, a i povezanost određenog slova s uvijek istim glasom.

4.3 Čitanje prije škole

Autorica Čudina-Obradović (2002) smatra da se svakodnevno susrećemo s nesporazumima treba li dijete znati čitati kad se upisuje u školu. Neka se djeca samo igraju prije škole jer njihovi roditelji smatraju da prije škole nije potrebno ništa učiti, a druga djeca obično ambicioznijih roditelja ili uplašanih zbog mogućega djetetova neuspjeha u školi, doći će u školu sa znanjem svih slova i sposobnošću slaganja riječi. Tako nastaju razlike u znanju s

kojom različita djeca dolaze u prvi razred. Pomoću te razlike neka će djeca brže napredovati, neka sporije, a kod neke djece će se razviti osjećaj manje vrijednosti. Postoji nekoliko nesporazuma, a najbolje će se razjasniti ako sva znanja i vještine oko čitanja podjelimo na dva dijela: predčitačke i čitačke vještine. Dijete prije dolaska u prvi razred mora savladati sve predčitačke vještine. One su nužan preduvjet za stjecanje čitačkih vještina. Tako će dijete biti pripremljeno za čitanje, a to je važno da bude prije polaska u školu.

5. PISANJE

„Pisanje je složena produktivna djelatnost koja ponajprije zahtijeva poznavanje slovnoga sustava te usvajanje gramatičko-pravopisnih pravila i normi nekoga jezika. Pisanje služi komunikaciji među ljudima, njime se prenose pisane poruke“ (Pavličević-Franić,2005: 98).

Jezično primanje i jezična proizvodnja su djelatnosti pisanja koje uključuju fizičke i psihičke aktivnosti, a prvi proces je slušno ili vidno primanje jezičnih sadržaja. Potrebno je razumjeti jezični sadržaj da bi ga mogli prenijeti u pisani oblik. Kad se jednom usvoji bilježenje slova i automatizira, te nauče gramatika i pravopis vještina pisanja prerasta u kreativnost. Hrvatsko pismo se temelji na abecednom načelu, a to znači da svaki izgovoreni glas u riječi ima adekvatni znak u napisanoj riječi. Bitne su predčitalačke vještine koje dijete stječe u predškolskoj dobi i kasnije prerasta u početno čitanje i pisanje.

Sva djeca spontano usvoje govor, ali pisanje se mora učiti i vježbati, a započinje polaskom u 1. razred OŠ.

„ Već u vrtiću s djecom se provode vježbe motoričkih aktivnosti šake pri pisanju, vizualno usvajanje simbola kojima se bilježe slova te predvježbe za početno pisanje. Pritom, u ranojezičnoj fazi većina djece poistovjećuje govoreni i pisani jezik , odnosno oišu onako kako govore ili ono što čuju, npr. bijo, olofka, biću, Hrvacka...“ (Pavličević-Franić,2005: 100).

Vježbe pisanja provode se uz vježbe slušanja, govorenja i čitanja.

5.1 Poticanje grafomotoričkih vještina

„ Za razvoj vještine pisanja važno je da potičete razvoj grafomotorne vještine. Neka dijete crta (pri tome kontrolirajte držanje olovke), modelira od gline, niže sitne kuglice na špagu... Razvojem fine motorike pripremit ćete dijete za zahtjevne pokrete pisanja“ (Andrešić prema Tambić,2010:70).

5.2 Tehnike pisanja

„Od predškolskoga se djeteta ne očekuje ovladavanje tehnikom pisanja jer je ona složana i misaona aktivnost (smišljanje poruke) i grafomotorička vještina (pamćenje pokreta i

izvođenje potrebnog pokreta prstima i šakom). No temelje i razumijevanje i jedne i druge vještine dijete će steći i prije škole, ako:

- zna pročitati i napisati vlastito ime i nekoliko jednostavnih riječi
- samostalno „čita“ slikovnicu prepoznavajući sadržaj prema slikama i poznatim riječima
- samostalno „piše“ poruke, čestitke, pozdrave pomoću crteža, šaranjem i vlastitim potpisom.

Za onu djecu koja žele oponašati oblik slova, nacrtat ćemo crtovlje za pisanje slova na donji rub radnog lista“ (Čudina-Obradović,2002:47).

6. PROJEKT – „SLIKOPRIČA“

SAŽETAK

Kroz aktivnosti potaknuti čitanje i slušanje te razviti dječji govor i pobuditi maštu kod djece predškolske dobi. Kreativnost i fleksibilnost odgojitelja je da pruži djeci zabavu i učenje kroz igru i primjeni pedagoških postupaka, te raznovrsne oblike odgojno-obrazovne djelatnosti koji će pridonijeti razvoju slušanja, govora, čitanja i pisanja. Od najranije dobi bitno je pobuditi ljubav prema slikovnicama, pričama, slikopričama koje trebaju biti razumljive i usklađene prema razvojnim mogućnostima djeteta, zanimljive i smislene. Aktivnosti obogaćuju rječnik i govorne sposobnosti, razvijaju pažnju, pamćenje, logičko zaključivanje, bogate i razvijaju maštu, bude emocije i motiviraju djecu za čitanje i pisanje. Odgojitelj i dijete razvijaju komunikaciju i spontani govor kroz praktične aktivnosti. Dijete sliku prevodi u govorni izričaj kako ju spozna i vidi.

OPIS PROBLEMA

Autorica Pavličević-Franić (2005) u literaturi navodi kao se u hrvatskome obrazovnom sustavu posvećuje malo pozornosti razvoju i poticanju sposobnosti slušanja pa me to potaknulo da se pozabavim projektom koji bi to potaknuo. Sposobnost slušanja se može razviti na taj način da djeca čuju i razumiju slike i pročitani tekst. Slušanje se može razviti svakodnevnim ponavljanjem brojalica, brzalica, zagonetki, slušanjem glazbe, kroz artikulacijsko-intonacijske igre. Svakom djetetu treba osigurati razvoj slušanja, govora, čitanja i pisanja kroz slobodnu i opuštenu igru dok traje interes za aktivnostima.

OPĆI CILJ

Potaknuti kod djece unutarnju motivaciju i zanimaciju za slušanje i pričanje.

SPECIFIČNI CILJEVI

Razvijati kod djece pozitivan stav o slušanju i čitanju.

Osvjestiti kod djece koliko je sporazumijevanje i komunikacija bitna u životu.

Povećati komunikacijske sposobnosti i obogatiti riječnik.

Poticati djecu na radno praktične aktivnosti.

CILJANE SKUPINE

Najmlađa djeca predškolske dobi od 2 – 3 godine.

AKTIVNOSTI

Aktivnosti su provedene u sobi dnevnog boravka, u hodniku vrtića, u dvorani za tjelesne aktivnosti i u prostorima gradske knjižnice.

OČEKIVANI REZULTATI

Poboljšanje suradnje odgojiteljice, roditelja i djece.

Povećan i obogaćen vokabular i način izražavanja.

Veća zainteresiranost za slikovnicama i slikopričama.

Poticati pozitivno ozračje kroz aktivnosti slušanja.

VREMENSKO TRAJANJE PROJEKTA

Projekt je proveden kroz 1 mjesec.

EVALUACIJA

Evaluacija je provedena kroz poticajna pitanja koja su upućena djeci o slikopričama, o slikovnicama. Odgovorima na postavljena pitanja dobila sam povratnu informaciju koliko su djeca usvojila nova znanja i proširila svoj riječnik, obogatila ga. Prema listama praćenja riječnik djece se proširio i obogatio od početka pa do kraja projekta tako da djeca koja nisu izrekla niti jednu riječ na početku projekta dogodila se promjena nakon mjesec dana da su izrekla novu riječ. Djeca lakše izražavaju svoje osjećaje i misli te samostalnije rješavaju sukobe. Različite aktivnosti u skladu su s interesima i talentima djece.

ODRŽIVOST

Cilj održivosti projekta je da djeca svakodnevno istražuju slikovnice i slikopriče po centrima aktivnosti sa ukazanim željama i interesima. Uključiti kroz sve kutiće osvještenost slova, slika kao simbola. Izmisliti priču na spavanju radi lakšeg ulaska u san, prilagoditi svaku priču situaciji koja se pojavi. Svakodnevnim ponavljanjem pjesmica zbog boljeg pamćenja.

PRILOG

Opis planiranih aktivnosti s djecom.

UVODNA AKTIVNOST

Aktivnost počinje pričanjem priče po slikama. Redosljedom priča slijedi šest slika. Djeca pažljivo slušaju jer slijede pitanja otvorenog tipa da bi dobila povratnu informaciju jesu shvatili priču. Nakon prvog pričanja sva djeca nisu shvatila priču pa je slijedilo ponavljanje. Komentirali smo zajedno priču nakon pripovijedanja slika po sliku. Nakon nekoliko dana kad sam ponovila priču shvatila sam po odgovorima da im je bilo još jasnije pa sam ispričala priču drugim redom ali su odmah uočili da to ne ide tako. Imali su priliku sami posložiti slike po redu i brzo i uspješno su to savladali. Slikopriča je ostala na zidu priljepljena od početka do kraja projekta i nekoliko puta u danu su neka djeca samostalno prilazila i pričala što vide. Zanimljivo je bilo kako su starija djeca poučno pričala mlađoj djeci.

1. ODGOJITELJICA ČITA SLIKOVNICE

Tijekom projekta pročitala sam im 10 slikovnica, ali smo se više zadržali na onim slikovnicama za koje su pokazali veći interes. Veći interes je bio za onim slikovnicama u kojima su prepoznali likove iz crtanog filma kao što je „Pepe Pig“, „Pas Piko“. Zaintrigirale su ih slikovnice sa sadržajem o životinjama, problemske slikovnice o „Petri“ i „Jakovu“.

(Slika br.1).

2. DJECA ČITAJU SLIKOVNICE

Djecu sam uvela u čitanje slikovnica pa sam im ispričala kako i oni mogu podići slikovnice zajedno s roditeljima u gradskoj knjižnici, ali mogu ih podići i vrtiću. Igrali smo se čitaonice gdje su djeca imala zaduženje da podignu i čitaju slikovnice te da paze kako listaju slikovnice napomena da ih ne smijemo trgati i šarati kao neke koje sam im pokazala za primjer.

(Slika br.2).

3. SMIJEŠNE PRIČE

Djeca su sama pričala i izmišljala priče koje su smiješne. Na početku projekta su pričala djeca koja su boljih komunikacijskih sposobnosti, a pred kraj projekta su i stidljivija djeca i djeca koja pričaju samo riječi pričala svoju priču.

4. PJESME, BROJALICE

Svaki dan tijekom projekta smo pjevali iste pjesmice. Na početku projekta troje djece je znalo sve pjesmice, a pri kraju projekta samo četvero djece nisu znali sve pjesmice. Naučili smo svi zajedno jednostavne brojalice. Nekoliko roditelja mi je povratnom informacijom reklo kako kod kuće pjevaju pjesmice koje su naučili u vrtiću.

Kroz pjesmice i brojalice smo razvijali finu motoriku šake i ruke koje prate pokrete.

5. TAKTILNE SLIKOVNICE

Čitali smo i prepričavali slikovnice koje se mogu dotaknuti. Neke od njih šušćaju, neke ispuštaju zvukove, neke su hrapave na dodir. Slikovnice ovog tipa su im bile jako zanimljive i često su ih ponovo čitali.

(Slika br. 3).

6. KUTIJA PUNA EMOCIJA

U vrtiću imamo didaktičku kutiju punu emocija koja mi je poslužila za glumu i poticanje emocija putem glazbe. Kada sam pustila CD sa tužnom glazbom i tužnom djevojčicom pobudila sam sve tužne osjećaje kod djece koji se izražavao na njihovim licima pa su mi djeca pričala zašto su i kada oni bili tužni. Glazba sa veselim CD-om je ostavila ugodne osjećaje pa su djeca skakala, plesala i pjevala. Ove aktivnosti u projektu su dokazale da glazba ima veliki utjecaj na djecu i da može potaknuti dječje emocije, govor, slušanje i priču.

7. LIKOVNI RADOVI

Svaki dan su nastajali likovni izričaji na papiru ovisno o priči koju smo čitali ili slušali. Djeca su imala slobodan izbor da crtaju što žele, čega se sjećaju iz priče. Većina radova su bila šaranje i dokaz po literaturi da mlađa djeca imaju takav način izražavanja po papiru kako olovkom tako i kistom. Nizali smo štikaljke na karton kao cvijet za razvoj fine motorike šake i ruke.

8. PLASTELIN

Sama sam izradila domaći plastelin i djeca su uživala u izradi životinja, biljaka od plastelina u boji koji je jako dobar taktilno i za razvoj fine motorike šake i ruke što je bitno kasnije za pisanje. Od plastelina smo izradili slova pa smo ih imenovali, to su bila prva slova naših imena.

9. POGAĐANJE ZVUKOVA

Djeca žmire, a odgojiteljica im različitim predmetima proizvodi zvuk. Djeca trebaju pogoditi koji je to zvuk. Igra se nastavlja tako da djeca imaju ulogu osobe koja proizvodi zvuk. Ova igra potiče slušanje i vježbu koncentracije.

9. LETI, LETI

Igra koju djeca rado vole igrati. Razvija se motorika prstiju, potiče se uvježbavanje slušne osviještenosti, vježba koncentracija i uspostavlja se veza između pojma i riječi.

(Slika br. 4).

10. RITMIČKA IMENA

Svi sjedimo u krugu i uz pomoć trijanglera u ritmu izgovaramo svoje ime. Cilj ove igre je bolje upoznavanje i pamćenje imena prijatelja. Bitno je povezati pokret i govor, a vježba se i koncentracija.

11. SLOVA

Igra crtanja, precrtavanja i bojanja slova na papiru.

(Slika br. 5).

12. TIHO-GLASNO

Igra se odvija u sobi dnevnog boravka. Djeca pažljivo slušaju zvuk dlanova odgojiteljice koji može biti tiho i tad djeca hodaju, a glasni udarci dlanova djeca trče. Ovom igrom razvijamo koordinaciju pokreta, osjećaj ritma, slušanje i razumijevanje, a djeca su ujedno u pokretu što razvija tjelesne aktivnosti i potrebu za pokretom.

Kroz projekt izmjenjivale su se sve aktivnosti, neke ispreplitale i prožimale. Djeca su uživala i vole kad se nađu u ulogama kad su oni u centru pažnje. Projekt je pobudio sve jezične djelatnosti kod djece predškolske dobi.

Prije početka projekta održala sam roditeljski sastanak na kojem sam izložila roditeljima plan projekta i ciljeve koje želim postići s djecom. Svi roditelji su se složili da je to jako dobra ideja i da me podržavaju u radu i planu. Zamolila sam roditelje da se i oni uključe u aktivnosti i ako mogu roditelji koji su članovi gradske knjižnice da zajedno s djecom posjete njihove prostore i pokažu djeci kako funkcionira posuđivanje knjiga.

ZAKLJUČAK

Razvoj jezičnih djelatnosti je bitan kod svakog djeteta jer tako razvija sve svoje kompetencije. Obitelj je prvo okruženje djeteta koja mu pruža početne jezične djelatnosti: slušanja, čitanja, govorenja i pisanja, a nakon toga značajnu ulogu imaju odgojno-obrazovne institucije. Dječji vrtić kao institucija ima za zadatak pripremiti djecu za budućnost i obveze koje ih očekuju u daljnjem radu. Sva djeca iste dobi nemaju isti govorno – jezični razvoj. Neka djeca govore nedovoljno razgovijetno, tiho, pogrešno izgovaraju riječ, dok druga govore preglasno, a sve to govori koliko je govor složen proces.

Djecu treba naučiti da se međusobno slušaju i razumiju, te da poštivaju jedni druge, kulturu u kojoj žive, različitosti koje donosi suvremeni život. Treba usvojiti pravila slušanja i govorenja te razvijati vještine čitanja i pisanja. Jedna od zadaća odgojitelja je znati prepoznati i usmjeriti spontanost učenja kroz igru za što korisniji dječji razvoj i ne sputavati slobodu izražavanja i želju kod djece koja imaju potrebu za upijanjem više sadržaja.

Bitno je poticati razvoj jezičnih djelatnosti kroz igru jer tako djeca najbolje usvajaju izgovor, slušnu pažnju, stabiliziraju glas, razvijaju finu motoriku, bogate riječnik. Kroz zabavu i igru djeca usvoje jezik i njime se koriste.

Provela sam projekt sa ciljem da pobudim kod djece ljubav prema slikovnici, za slušanjem i razgovaranjem o pročitanim slikovnicama. Rezultati moga projekta pokazuju da je svakodnevnim čitanjem slikovnica moguće potaknuti kod djece sve jezične djelatnosti, a naglasak je bio posebno razviti slušanje i govor kod djece koja slabo pričaju.

LITERATURA

1. Apel, K., Masterson, J.J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. godine*. Lekenik: Ostvarenje
2. Andrešić, D., i sur. (2010). *Kako dijete govori?*. Zagreb: Planet Zoe
3. Bežen, A. (2002). *Metodički pristup početnom čitanju i pisanju na hrvatskom jeziku*. Zagreb: Profil
4. Čudina-Obradović, M. (2002). *Igrom do čitanja*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
5. Čudina-Obradović, M. (2000). *Kad kraljevna piše kraljeviću*. Zagreb: Biblioteka Korak po korak.
6. Čudina-Obradović, M. (2008). *Čitanje prije škole*. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
7. Jurišić, G., Sam Palmić, R. (2002). *Brojalica snažni glazbeni poticaj*. Rijeka: Adamić
8. Ljubešić, M. (1997). *Jezične teškoće školske djece*. Zagreb: Školska knjiga
9. Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: Alfa, d.d.
10. Peti-Stanić, A., Valički, V. (2008). *Jezične igre za velike i male*. Zagreb: Alfa, d.d.
11. Posokhova, I. (1999). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece*. Zagreb: Ostvarenje
12. Starc, B. i sur. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden Marketing - Tehnička knjiga
13. Selimović, H., Karić, E. (2011). Učenje djece predškolske dobi. *Metodički obzori*. 6.11. 145-160.
14. Stokes Szaton, E. (2005). *Kurikulum za jaslice*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak
15. Škarić, I. (1987). *Govorne poteškoće i njihovo uklanjanje*. Zagreb: Mladost
16. Šmit, M. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid
17. Težak, S. (1979). *Govorne vježbe*. Zagreb: Pedagoško – književni zbor
18. Tkančenko, T. (2012). *Velika knjiga aktivnosti i vježbi za razvoj govora*. Zagreb: Planet Zoe
19. Velički, V. (2009). Poticanje govora u kontekstu zadovoljenja dječjih potreba. *Metodika hrvatskog jezika*. 10. 1. 80-91
20. Vodopija, I. (2006). *Dijete i jezik: od riječi do SMS-a*. Osijek: Matica hrvatska, Ogranak Osijek
21. Vuletić, D. (1987). *Govorni poremećaji*. Zagreb: Školska knjiga